

บทที่ 3

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสัมพันธ์เปรียบเทียบ เพื่อศึกษาความต้องการด้านกิจกรรม และปฏิสัมพันธ์ของผู้สูงอายุกับบุคคลในสังคม ซึ่งมีวิธีการศึกษาดังนี้

1. ศึกษาค้นคว้าจากเอกสาร (Documentary Research) โดยศึกษาจากตำรา หนังสือ เอกสาร
2. การวิจัยภาคสนาม (Field Research) โดยใช้แบบสอบถามให้ผู้สูงอายุซึ่งเป็นกลุ่มตัวอย่างของประชากรที่ศึกษาเป็นผู้ตอบ

ทั้งนี้ จะทำการศึกษาดูระเบียบวิธีวิจัยดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
2. การเก็บรวบรวมข้อมูล
3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
4. การทดสอบแบบสอบถาม
5. สถิติที่ใช้ในการวิจัย

3.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

3.1.1 ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาคือ ผู้สูงอายุที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป ที่อาศัยอยู่ในจังหวัดสมุทรปราการ ซึ่งมีจำนวนประชากรผู้สูงอายุทั้งหมด รวมทั้งชายและหญิง 50,776 คน (ข้อมูลจากสำนักงานสถิติ จังหวัดสมุทรปราการ พ.ศ. 2543) กระจายอยู่ตามเขตต่าง ๆ ในจังหวัดสมุทรปราการ ซึ่งแบ่งเป็น 5 อำเภอ 1 กิ่งอำเภอ ได้แก่ อำเภอบางพลี อำเภอบางบ่อ อำเภอเมือง อำเภอพระประแดง อำเภอพระสมุทรเจดีย์ และกิ่งอำเภอบางเสาธง

3.1.2 กลุ่มตัวอย่าง

การคำนวณหากลุ่มตัวอย่างผู้สูงอายุโดยใช้สูตร

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้มาโดยใช้วิธีการคำนวณจากสูตรต่อไปนี้
(บุญชม ศรีสะอาด . 2535: 38.)

$$N = \frac{p(1-P)}{\frac{e^2}{Z^2} + \frac{p(1-p)}{n}}$$

- เมื่อ N แทนจำนวนสมาชิก กลุ่มตัวอย่าง
P แทนสัดส่วนของประชากรที่ผู้วิจัยกำหนดจะสุ่ม (.5)
Z แทนระดับความมั่นใจที่ผู้วิจัยกำหนดไว้มีค่าเท่ากับ 1.96 ที่ระดับความมั่นใจ 95
E แทนสัดส่วนของความคลาดเคลื่อนที่ยอมให้เกิดขึ้นได้ (.05)

เมื่อแทนสูตร

$$N = \frac{(0.5)(1-0.5)}{\frac{(0.05)^2}{(1.96)^2} + \frac{(0.5)(1-0.5)}{50,776}}$$

$$N = \frac{0.25}{\frac{0.0025}{3.84} + \frac{0.25}{50,776}}$$

$$N = \frac{0.25}{0.000651 + 0.0000049}$$

$$N = \frac{0.25}{0.0006559}$$

$$N = 381.15$$

$$N = 381 \text{ คน}$$

จากการแทนสูตรจะคำนวณได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 381 คน

การสุ่มเลือกอำเภอในจังหวัดสมุทรปราการ

สำนักสถิติ จังหวัดสมุทรปราการ ได้แบ่งเขตพื้นที่จังหวัดสมุทรปราการเป็น 5 อำเภอ กับอีก 1 กิ่งอำเภอ ได้แก่ อำเภอบางพลี อำเภอบางบ่อ อำเภอเมือง อำเภอพระประแดง อำเภอพระสมุทรเจดีย์ และกิ่งอำเภอบางเสาธง

สำหรับการลงเก็บข้อมูลในภาคสนาม ใช้การสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งกลุ่ม Cluster Sampling

โดยพิจารณาจากจำนวนประชากรของผู้สูงอายุ ในแต่ละอำเภอตามเกณฑ์ .5 โดยการเทียบ

หาสัดส่วน ผู้วิจัยได้ทำการเก็บข้อมูลผู้สูงอายุ โดยเก็บจากทุกอำเภอโดยการเทียบสัดส่วน ซึ่งผลที่ได้ดัง

จำนวนผู้สูงอายุ	รวม	ชาย	หญิง	เทียบหาสัดส่วน		รวม
				ชาย	หญิง	
1. อำเภอเมือง	20,309	8,665	11,644	65	87	152
2. อำเภอบางบ่อ	5,934	2,623	3,311	20	25	45
3. อำเภอบางพลี	7,230	3,095	4,135	23	31	54
4. อำเภอพระประแดง	10,901	4,536	6,365	34	48	82
5. อำเภอพระสมุทรเจดีย์	3,937	1,623	2,314	12	17	29
6. กิ่งอำเภอบางเสาธง	2,465	1,054	1,411	8	11	19
รวม	50,776	21,596	29,180	162	219	381

3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล เป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเองและบางส่วนปรับปรุงจากแบบวัดของผู้วิจัยท่านอื่น คือ ของพรพจน์ กิ่งแก้ว 2538. และ ของสายสีทอง ณ ภูเก็ต 2543. เพื่อให้เหมาะสมและสอดคล้องกับลักษณะงานวิจัย พื้นฐานของประชากรและแนวคิดในการวิจัย ประกอบไปด้วยแบบสอบถามและแบบวัด 5 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปประกอบด้วย คำถาม จำนวน 16 ข้อ (ข้อ 1 - ข้อ 16) ข้อคำถามจะเป็นการสอบถามในเรื่องที่เกี่ยวกับรายละเอียด ส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพการสมรส ระดับการศึกษา รายได้เฉลี่ยต่อเดือน แหล่งของรายได้ ภาวะสุขภาพ สุขภาพกาย ลักษณะชุมชนที่อยู่อาศัย การประกอบอาชีพ รายได้ ฐานะการเงิน ภาวะสุขภาพ งานอดิเรก การเข้าเป็นสมาชิกชมรมผู้สูงอายุ

ส่วนที่ 2 แบบวัดการเปลี่ยนแปลงด้านร่างกาย จิตใจ และสังคมของผู้สูงอายุ มีข้อคำถามทั้งหมดข้อ โดย ข้อ ข้อ 17 - 26 เป็นคำถามเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงด้านร่างกาย ข้อ 27 - 37 เป็นคำถามเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงด้านจิตใจ ข้อ 38 - 49 เป็นคำถามการเปลี่ยนแปลงด้านสังคม

ส่วนที่ 3 แบบวัดการยอมรับภาวะถดถอยของผู้สูงอายุมีข้อคำถามจำนวน 10 ข้อ เป็นคำถามเกี่ยวกับการยอมรับภาวะถดถอยของผู้สูงอายุ

ส่วนที่ 4 แบบวัดสัมพันธภาพ มีข้อคำถามจำนวน 34 ข้อ โดยข้อ 60 - 65 เป็นคำถามวัดสัมพันธภาพด้านครอบครัว ข้อ 66 - 74 เป็นคำถามวัดสัมพันธภาพด้านเครือญาติ ข้อ 75 - 81 เป็นคำถามวัดสัมพันธภาพด้านกับเพื่อนบ้าน / เพื่อนสนิท ข้อ 82 - 86 เป็นคำถามวัดสัมพันธภาพกับบุคคลในชุมชน ข้อ 87 - 93 เป็นคำถามวัดสัมพันธภาพกับวัด / ศาสนสถาน

ส่วนที่ 5 แบบวัดความต้องการด้านกิจกรรมของผู้สูงอายุ มีข้อคำถามจำนวน 21 ข้อ โดยข้อ 94 เป็นคำถามวัดความต้องการกิจกรรมด้านอาชีพะบำบัด ข้อ 99 เป็นคำถามวัดความต้องการกิจกรรมด้านการอ่านหนังสือ ข้อ 100 - 102 เป็นคำถามวัดความต้องการกิจกรรมด้านการออกกำลังกาย ข้อ 103 - 109 เป็นคำถามวัดความต้องการกิจกรรมด้านพุทธศาสนา ข้อ 110 - 112 เป็นคำถามวัดความต้องการกิจกรรมด้านการ นำเพื่อประโยชน์ ข้อ 95 - 98 , 113 เป็นคำถามวัดความต้องการกิจกรรมด้านนันทนาการ

ผู้วิจัยได้แบ่งแบบวัดการศึกษาความต้องการกิจกรรมของผู้สูงอายุออกเป็น 2 ลักษณะ คือ เป็นคำถามปลายเปิดให้ตอบตามความเป็นจริง และเป็นแบบวัด ความคิดเห็น ซึ่งในการศึกษา ครั้งนี้มีเกณฑ์การให้คะแนนในแต่ละส่วนดังนี้

ส่วนที่ 1 มีคำถาม 16 ข้อ เป็นคำถามในลักษณะมีคำตอบให้เลือก และบางคำถามเป็นคำถามปลายเปิดให้ตอบตามความเป็นจริง เช่น อายุ.....ปี

ส่วนที่ 2 เป็นแบบวัดการเปลี่ยนแปลงด้าน ร่างกาย จิตใจ และสังคม แบบวัดแบ่งออกเป็น 3 ส่วน แต่ละส่วนจะมีเกณฑ์การให้คะแนนเป็นระดับดังนี้

ด้านร่างกาย มีค่าความคิดเห็นเป็น 2 ระดับ คือ

เหมือนเดิม	ให้คะแนน	0
แย่ลง	ให้คะแนน	1

ด้านจิตใจ มีค่าความคิดเห็นเป็น 3 ระดับ คือ

เหมือนเดิม	ให้คะแนน	1
มากขึ้น	ให้คะแนน	2
ไม่เคย	ให้คะแนน	0

ด้านสังคม มีค่าความคิดเห็นเป็น 3 ระดับ คือ

เหมือนเดิม	ให้คะแนน	1
น้อยลง	ให้คะแนน	2
ไม่เคยมี	ให้คะแนน	0

ส่วนที่ 3 เป็นแบบวัดการยอมรับภาวะดกอด โดยประเมินค่าความคิดเห็นเป็น 3 ระดับให้คะแนนดังนี้

จริง	ให้คะแนน	3
จริงบ้าง	ให้คะแนน	2
ไม่จริง	ให้คะแนน	1

ส่วนที่ 4 เป็นแบบวัดเกี่ยวกับสัมพันธภาพของผู้สูงอายุ ในส่วนที่ 4 นี้ แบบวัดสัมพันธภาพแบ่งเป็น 5 ส่วนย่อย แต่ละส่วนย่อย มีเกณฑ์การให้คะแนน เป็น 3 ระดับ จะให้คะแนน ดังนี้

เป็นประจำ	ให้คะแนน	3
บางครั้ง	ให้คะแนน	2
ไม่เคย	ให้คะแนน	1

ส่วนที่ 5 เป็นแบบวัดเกี่ยวกับความต้องการกิจกรรมของผู้สูงอายุ ในส่วนที่ 5 นี้ แบบวัดความต้องการกิจกรรม แบ่งเป็น 6 ส่วนย่อย แต่ละส่วนย่อย มีเกณฑ์การให้คะแนนเป็น 3 ระดับ จะให้คะแนนดังนี้

มาก	ให้คะแนน	2
น้อย	ให้คะแนน	1
ไม่ต้องการ	ให้คะแนน	0

การแปลความหมายของคะแนน

การแปลความหมายผลข้อมูล การเปลี่ยนแปลงในชีวิต ภาวะถดถอย สัมพันธภาพ และความต้องการกิจกรรม ของผู้สูงอายุ ใช้เกณฑ์การใช้คะแนนสูงสุดของแบบวัดลบคะแนนต่ำสุดของแบบวัด หาคด้วยจำนวนระดับที่ผู้วิจัยต้องการประเมิน ซึ่งแบ่งได้ดังนี้

คะแนน	ร้อยละ	25.00 - 49.99	ระดับต่ำ
คะแนน	ร้อยละ	50.00 - 74.99	ระดับปานกลาง
คะแนน	ร้อยละ	75.00 - 100.00	ระดับสูง

3.3 การทดสอบความเที่ยงตรงและความน่าเชื่อถือได้ของแบบวัด

1. การหาความเที่ยงตรงของเนื้อหา (Content Validity) เมื่อผู้วิจัยได้สร้างแบบสอบถามแล้วได้นำไปปรึกษากับประธานกรรมการ คณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ เพื่อขอคำแนะนำไปปรับปรุงแก้ไข ในแบบสอบถามให้มีความเที่ยงตรงยิ่งขึ้น แล้วนำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปทดสอบ

2. การทดสอบความเชื่อมั่น (Reliability Test) ก่อนจะนำแบบทดสอบไปใช้กับกลุ่มตัวอย่างจริงได้นำแบบทดสอบไปทดสอบ (Pre - Test) กับผู้สูงอายุในกลุ่มประชากรเดียวกัน จำนวน 30 คน เพื่อให้เกิดความเข้าใจตรงกันในเนื้อหา และวัตถุประสงค์ของคำถาม

ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามไปวิเคราะห์ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป SPSS for Windows หาค่า Alpha เพื่อทดสอบความเชื่อถือของแบบสอบถาม ซึ่งมีผลการทดสอบมีดังนี้

แบบสอบถาม	ทดสอบก่อน	ทดสอบหลัง
แบบวัดสัมพันธภาพในครอบครัว	.7256	.7723
แบบวัดสัมพันธภาพกับเครือญาติ	.9242	.8824
แบบวัดสัมพันธภาพกับเพื่อนบ้าน / เพื่อนสนิท	.7658	.8647
แบบวัดสัมพันธภาพกับบุคคลในชุมชน	.5352	.8268
แบบวัดสัมพันธภาพกับวัด / ศาสนสถาน	.9174	.8867

3.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยปรับแก้แบบสอบถามด้วยตนเอง โดยวิธีเก็บตัวอย่างแบบแบ่งการแจกตามเขตอำเภอที่สุ่มเลือก โดยแจกทุกอำเภอ มีผู้ช่วยในการเก็บแบบสอบถาม อำเภอละ 5 คน โดยออกเดินสัมภาษณ์ผู้สูงอายุในแต่ละอำเภอ ตามที่สถานที่ต่าง ๆ เช่น สวนสาธารณะ วัด ศูนย์ชมรม ตลาดสด ตลาดนัด บ้านเรือน ที่ผู้สูงอายุอยู่อาศัย ฯลฯ โดยการสัมภาษณ์ตามแบบสอบถาม แล้วผู้เก็บแบบสอบถามเป็นผู้บันทึก จำนวนแบบสอบถามมีทั้งสิ้น 384 ชุด

ในการเก็บข้อมูลครั้งนี้ ใช้เวลาในการเก็บข้อมูลทั้งสิ้นประมาณ 4 สัปดาห์ โดยเริ่มเก็บข้อมูลตั้งแต่วันที่ 1 - 31 ตุลาคม 2544 และเก็บได้ครบจำนวนตามจำนวนกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด

3.5 การวิเคราะห์และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์

ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามผู้วิจัยนำมาวิเคราะห์ และประมวลผลข้อมูลทางสถิติด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์ โดยใช้ โปรแกรมสำเร็จรูปสำหรับการวิจัยทางสังคมศาสตร์ SPSS/PC (Statistical Package for the Social Science) โดยใช้สถิติดังนี้

1. สถิติเชิงพรรณนา เพื่อให้ทราบลักษณะพื้นฐานทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษา โดยใช้ค่าร้อยละ และ ใช้ ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ในการอธิบายความต้องการกิจกรรมของผู้สูงอายุ
2. การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว เพื่อศึกษาปัจจัยที่ทำให้ผู้สูงอายุมีความต้องการกิจกรรมต่างกัน
3. การวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณแบบปกติ (Enter Regression Analysis) เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความต้องการด้านกิจกรรมของผู้สูงอายุ